

WYMAGANIA EDUKACYJNE Rok szkolny 2025/2026

Przedmiot: Geografia

Klasa: klasa Va, Vb, Vc

Numer programu nauczania: SPCz/22/2025

Nazwa programu nauczania: Program nauczania geografii w szkole podstawowej. *Planeta Nowa* autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziejdzic

Tytuł podręcznika: Planeta Nowa. Podręcznik do geografii dla klasy piątej szkoły podstawowej.

Imię i nazwisko nauczyciela: Gabriela Marków

I. CELE KSZTAŁCENIA – wymagania ogólne:

1. Wiedza geograficzna. Uczeń:

- posługuje się podstawowym słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania występujących w środowisku geograficznym zjawisk i zachodzących w nim procesów,
- zna krajobrazy Polski i świata, ich główne cechy i składniki,
- zna główne cechy środowiska geograficznego Polski, własnego regionu oraz najbliższego otoczenia – „małej ojczyzny”, a także wybranych krajów i regionów Europy oraz świata,
- zna zróżnicowane formy działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowania i konsekwencje oraz dostrzega potrzebę racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody,
- rozumie zróżnicowania przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i kulturowe świata,
- identyfikuje współzależności między elementami środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz związku i zależności w środowisku geograficznym na wybranych przykładach w skali lokalnej, regionalnej i globalnej,
- określa prawidłowości w zakresie przestrzennego zróżnicowania warunków środowiska przyrodniczego oraz życia i różnych form działalności człowieka,
- potrafi zintegrować wiedzę przyrodniczą z wiedzą społeczno-ekonomiczną i humanistyczną.

2. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce. Uczeń:

- prowadzi obserwacje i pomiary w terenie, analizuje pozyskane dane i formułuje wnioski na ich podstawie,
- korzysta z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych,
- interpretuje mapy różnej treści,
- określa związki i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, dokonuje uogólnień,
- ocenia zjawiska i procesy społeczno-kulturowe oraz gospodarcze zachodzące w Polsce i różnych regionach świata,
- stawia pytania oraz proponuje rozwiązania problemów dotyczących środowiska geograficznego,
- podejmuje nowe wyzwania oraz racjonalne działania prośrodowiskowe i społeczne,
- rozwija umiejętności percepcji przestrzeni i wyobraźni przestrzennej,
- podejmuje konstruktywną współpracę i rozwija umiejętność komunikowania się z innymi,
- wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności geograficzne w życiu codziennym.

3. Kształtowanie postaw. Uczeń:

- rozpoznaje swoje predyspozycje i talenty oraz rozwija pasje i zainteresowania geograficzne,
- łączy racjonalność naukową z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości,
- przyjmuje postawę szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumie potrzebę racjonalnego w nim gospodarowania,
- rozwija w sobie poczucie tożsamości oraz wykazuje postawę patriotyczną, wspólnotową i obywatelską,
- kształtuje poczucie dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku narodu,
- kształtuje pozytywne – emocjonalne i duchowe – więzi z najbliższym otoczeniem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią,
- rozwija zdolność percepcji najbliższego otoczenia,
- rozwija postawę współodpowiedzialności za stan środowiska geograficznego, kształtowania ładu przestrzennego oraz przyszłego rozwoju społeczno-kulturowego i gospodarczego „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski,
- przełamuje stereotypy i kształtuje postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości.

II. REALIZOWANE TREŚCI:

Mapa Polski

Krajobrazy Polski

Lądy i oceany na Ziemi

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY W KLASYFIKACJI ŚRÓDROCZNEJ I ROCZNEJ:

Dział	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
I. Mapa Polski	1. Mapa i skala	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: mapa, skala, legenda mapy - wymienia elementy mapy - wymienia różne rodzaje map 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie - stosuje legendę mapy do odczytania informacji - odczytuje skalę mapy - rozróżnia rodzaje skali - wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe - rysuje podziałkę liniową - wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę - wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową 	<ul style="list-style-type: none"> - dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych - przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową - omawia zastosowanie map cyfrowych - podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści
	2. Odległości na mapie i w terenie		<ul style="list-style-type: none"> - oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej - przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej - oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej - oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta
	3. Ukształtowanie powierzchni na mapach	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: wysokość bezwzględna, wysokość względna - odczytuje wysokość 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa - wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski

		bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej - podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych		wyżynnym a obszarem górskim	- rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej	
	4. Czytamy mapę najbliższej okolicy	- odczytuje informacje z planu miasta				- posługuje się planem miasta w terenie - czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego
II. Krajobraz y Polski	1. Co to jest krajobraz ?	- wyjaśnia znaczenie terminu krajobraz - wymienia składniki krajobrazu - wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy	- podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym - określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski	- charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce - opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu	- dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania - porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach	- proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy - prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły
	2. Krajobraz nadmorski Wybrzeża Słowińskiego	- wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie - wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego - wymienia główne miasta leżące na	- przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji	- opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz - przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim	- wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne - wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz	- przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego

		<p>Wybrzeżu Słowińskim</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego 			<p>wskazuje je na mapie</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim 	
	3. Krajobraz pojezierza Mazurskiego	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie - odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego - wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wpływ lądolodu na krajobraz pojezierzy 		<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy
	4. Krajobraz niziny Mazowieckiej	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy - określa położenie Warszawy na mapie Polski - wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej - wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej

	5. Krajobraz wielkomiejski Warszawy	to samo co w pkt 4	- opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego	- przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy	- opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy	- planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie
	6. Krajobraz miejsko-przemysłowy Wyżyny Śląskiej	- wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską - wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej	- wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej	- omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej	- omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki	- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka
	7. Krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej	- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską - wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej	- przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej	- omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych - charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej	- opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej - opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej	- analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej
	8. Krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej	- określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej	- omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji - wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej	- charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej	- charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd	- przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd

	9. Krajobraz wysokogórski Tatr	<ul style="list-style-type: none"> - określa na podstawie mapy położenie Tatr - wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego - omawia cechy pogody w górach - wymienia atrakcje turystyczne Tatr 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich - opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr
III. Łądy i oceany Ziemi	1. Przez łądy i oceany	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe - wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna - wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie - porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> - określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębokością w oceanach,
	2. Pierwsze podróże geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przyczyny odkryć geograficznych - wskazuje na mapie akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marco Polo - opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia znaczenie odkryć geograficznych

IV. Krajobraz y świata	1. Pogoda a klimat	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogoda</i>, - wymienia składniki pogody, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>klimat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem, - odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza, - wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów, - porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza średnią roczną temperaturę powietrza, - oblicza różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku, - oblicza roczną sumę opadów 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych
	2. Strefy klimatyczne i strefy krajobrazowe	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi, - wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej, - omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kryteria wydzielenia stref krajobrazowych, - przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej 		<ul style="list-style-type: none"> - porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach
	3. W wilgotnym lesie równikowym i w lesie strefy umiarkowanej	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej, - podaje nazwy warstw wilgotnego lasu 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt

		<p>równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych 				
	4. Krajobraz sawanny i stepu	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sawanna</i>, <i>step</i>, - wskazuje na mapie strefy sawann i stepów, - wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>preria</i>, <i>pampa</i>, - omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów. 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu
	5. Krajobraz pustyni gorącej i pustyni lodowej	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pustynia</i>, - wskazuje na mapie obszary występowania pustyni gorących i pustyni lodowych, - rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyni gorących i pustyni lodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyni gorących i pustyni lodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia klimat stref pustyni gorących i pustyni lodowych, - omawia rzeźbę terenu pustyni gorących 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyni gorących i pustyni lodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyni gorących i pustyni lodowych
	6. Krajobraz śródziemnomorski	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich, - wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego, - wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji różnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej

		<p>Morzem Śródziemnym,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej, - wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej 				
	7. Krajobraz tajgi i tundry	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tajga</i>, <i>tundra</i>, <i>wieloletnia zmarzlina</i>, - wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry, - rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry 	
	8. Krajobraz wysokogórski Himalajów	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Himalaje, - wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje, - charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach, - opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności 	

